

Af Jesper Larsen, fritids- og ungdomspædagog og MA i Ledelse i organisationsudvikling

Ungehuse, fritids- og ungdomsklubber og SFO – de afslappende og alvorligt sjove uddannelsesrum

Det fritidspædagogiske område i SFO'en og det ungdomspædagogiske område i fritids- og ungdomsklubber, ungdomsskoler og ungehuse bliver i denne tid italesat som et område, der skal være særligt præstationsfrit (Rimpler, 2021). Det er efter min bedste vurdering en misforståelse og et professionsselfmord, der medvirker til at svigte børn og unge – særligt dem i udsatte positioner. Denne artikel beskriver, hvorfor dette er problematisk, og hvorfor man i stedet bør stabilisere en fritidsforståelse og det fritids- og ungdomspædagogiske rum som "det afslappende og alvorligt sjove fritids(ud)dannelsesrum". Afslutningsvis udpeges to strategisk pædagogiske ledelsesudfordringer i dette rum.

Det er en del af livet at skulle præstere, og der vil altid være fyldt med mål for at skulle handle eller gøre i verden. At leve et menneskeliv er en præstation i sig selv. Vi møder verden, og det møde vil give os erfaringer. Når vi erfarer noget, vil mennesker aktivt søge at gøre noget ved det, handle i verden, og dernæst tåler eller underkaster vi os konsekvenserne (Dewey, 1916/2005).

Mennesker, voksne som børn, kan ikke leve et liv uden at skulle præstere eller uden at skulle gøre/handle – det er uundgåeligt. At præstere hænger sammen med livet, og det er godt, særligt når man tænker på det modsatte – den "lille etværelse med låg", døden.

Det må uundgåeligt betyde, at mennesker hele livet som individer og altid allerede i mangfoldige sociale sammenhænge er tvunget til at præstere ved at deltage i livet. Når vi mennesker lever livet, får vi erfaringer med livet, og dermed vil vi altid konstruere og rekonstruere erfaringer i mødet med verden.

Det pædagogiske spørgsmål bliver, hvilke positive erfaringer er der gjort i omgangen med verden, og hvordan vejledes disse i en fortsat proces, hvor der samtidig forsøges i disse praksisser fra et aktionslærende perspektiv. Dermed har uddannelsesprocessen bredt forstået ikke et bestemt endemål eller et på forhånd bestemt sigte, men må tage udgangspunkt i børn og unges erfaringer i omgangen med verden, og hvilke erfaringer de har brug for at gøre sig for at kunne håndtere deres liv i en konkret livssammenhæng (Dewey, 1916/2005).

Denne forståelse af uddannelse åbner efter min mening en dør for fritids- og ungdomspædagogiske institutioner som særligt vigtige, uformelle uddannelsesinstitutioner, der retter deres praksis mod børn og unges erfaringer, interesser og med afsæt i et formål, der er forbundet med omverdenen samt med masser af sjove, daglige gøremål. Herved kan de fritids- og ungdomspædagogiske institutioner og arbejdsformer fungere som "små samfund" i "det store samfund", der målrettet træner til at deltage i et demokratisk samfund, "... hvor hver person bør være beskæftiget med noget, der gør andres liv bedre at leve, og som følge heraf gør de bånd,

der binder personerne sammen, mere synlige, og nedbryder barriererne mellem dem" (Dewey, 1916/2005, s. 328).

Pædagogik forbinder børn og unge til frivilligt at skulle præstere noget bestemt

Pædagogikken er at ville noget med nogen - fx lære unge at erobre deres liv eller at cykle til stranden for at tage en svømmetur – hvilket som minimum kræver, at du både kan præstere det at cykle og at svømme. Cyklen er et redskab, som kan udvide børn og unges horisont ret så væsentligt. Den kan skabe og tydeliggøre forbindelser mellem mennesker i verden, og det samme gælder det at kunne svømme – men begge dele er forbundet med at skulle præstere.

At insistere på, at SFO'er, fritids- og ungdomsklubber eller ungehuse skal være særlige præstationsfrie øer i det pædagogiske landskab, vil derfor være et skud – ikke bare i foden – men i hjertet på fritids- og ungdomspædagogerne. Hvad kan vi bruge pædagoger til, hvis pædagogerne ikke vil bedrive fritids- og ungdomspædagogik, som lærer og danner børn og unge til at kunne håndtere deres eget ansvar, og kombinere dette med kammerat- samt samfundsansvar?

Balancen mellem den afslappende og den alvorlige frie tid

"Giv de unge deres fritid, lad dem dovne og dase, hvis det passer dem (...) De unge skal lege, bruge deres fritid, stimuleres med de aktiviteter, der bliver tilbudt på de nye ungdomsklubber, som gror frem rundt om i landet" (Hal Koch i Politiken, 1950 i Larsen & Larsen, 2021).

Vi har et stereotypt og banalt billede af begrebet arbejde med fritiden som det afslappede og ofte useriøse modstykke. Det vidste kirkehistorikeren Hal Koch, der blandt andet sammen med Danske Kvinders Samfundstjeneste og det daværende Ungdomssamvirket (i dag Dansk Ungdoms Fællesråd) udgjorde en del af det ideologiske ophav til fritids- og ungdomsklubberne som samfundsopbyggende og demokratiske redekasser (Larsen, 2015; Larsen, 2019).

Derfor kunne Hal Koch i avisen Politiken proklamere, at friheden og den frie tid hænger sammen. På den ene side havde ungdommen fri til at dovne og dase, og de kunne nu dovne og dase, ikke i porten eller på et koldt gadehjørne, men i det ”varme gadehjørne – ungdomsklubben”. Men på den anden side skulle ungdommen opfordres til mere end at dase og dovne, de skulle nemlig stimuleres til at kunne deltage og gå med i demokratiet.

Med afsæt hos Koch kan vi se, at fri tid ikke blot er fri afslapning som det, der kommer tættest på præstationsfri – de unge skulle nemlig også stimuleres til noget mere alvorligt, nemlig at kunne gå med i sociale, politiske og kulturelle bevægelser, samtidig med at psykologiske behov som tryghed, venskaber, anerkendelse og samhørighed blev opfyldt.

Hermed kan vi begynde på en rigere beskrivelse af fritiden som mere end tiden væk fra arbejde og det i to rum, henholdsvis afslappende fritid og alvorlig fritid, som i den konkrete fritidspraksis blander sig sammen og viser sig på forskellig vis. Jeg henter inspirationen til hvordan hos sociologerne Robert A. Stebbins (2001) og Ben Fincham (2016).

Med afsæt i Koch og informeret af Stebbins og Fincham vil jeg definere og stabilisere fritid således:

- Fritiden er i en egen forståelse sjov, selvvalgt, ønskværdig og tilfredsstillende aktivitet eller virksomhed, man som menneske virker og deltager i livet.
- Fritiden er tiden væk fra ubehagelige og kedelige forpligtelser, hvor den behagelige og sjove forpligtelse blandt deltagerne forstås som det væsentligste.

Den forståelse af den frie tid kan yderligere positioneres i to sammenhængende rum, som ikke er skarpt adskilte.

Den afslappende fritid

Den afslappende fritid er kendetegnet ved, at den ikke kræver en særlig indsats af deltagerne. Den afslappende fritid kan forårsage psykologisk smerte, livslede eller sløvhed, hvis der er for meget af den i livet – tænk blot på den fritid og manglende struktur, der fulgte med Corona.

Vi ser, at den afslappende fritid rummer en umiddelbar useriøs og ikke særlig opbyggelig side, men denne useriøse side kan føre til visse fordele for den enkelte og for fællesskabelsen – fx kreativitet, infotainment, opretholdelse af det sociale igennem samtale, et højt niveau af intimitet, trivsel, livskvalitet og værdsættelse af skønhed. Her er der et rum til blot at være – eller som en 12-årig i en fritidsklub udtrykker det:

”Man kan godt lige have taget en fodboldkamp, og så er det ret fedt, at man bare kan sidde og slappe lidt af med sig selv og sin telefon, inden man går videre” (Larsen, 2021).

Det er i den afslappende fritids pause, at der opstår et rum for, at vi kan bøje os henimod hinanden i fx samtale og finde frem til, hvad vi alene og sammen skal beskæftige os med i livet. Herefter suspenderes den afslappende fritid og glider over i den alvorlige fritid. Dermed kan man også argumentere for, at friheden til pause – suspenderingen fra at skulle noget bestemt – og den afslappende frie tid er en forudsætning for dannelsen (Gustavsson, 2003), idet

friheden til ikke at skulle noget, der er bestemt af andre, er en af forudsætningerne for dannelsen. Men lad os kaste et blik på den alvorlige fritid.

Den alvorlige fritid

Alvorlig fritid drejer sig om en eller flere aktiviteter eller indbyrdes forbundne handlinger, som skal følges for at opnå et resultat/produkt, som findes attraktivt for deltagerne, men den er ikke forbundet til ”levebrød”. Den alvorlige fritid rummer en række personlige udviklings- og dannelsesmuligheder – fx kan den medvirke til at udvikle værdifuld identitet, en følelse af udnyttet potentiale, til at udtrykke viden om værdifulde erfaringer, og den kan bære masser af gode minder med sig. De personlige muligheder i den alvorlige fritid er forbundet til en række sociale muligheder som fx samvær, det at møde mennesker, få nye venner, medlemskaber og skabe sammenhæng i social verden, som består af mange elementer eller følelser af nødvendighed i forhold til fællesskabet.

Alvorlig fritid er ikke kun fornøjelse, den rummer også ulemper. Blandt andet er alvorlig fritid forbundet til scenskænk i forhold til at skulle præstere og være på, intens koncentration, langvarig forberedelse, vilje til vedholdenhed og konkurrence. Den er også forbundet til skuffelsen over ikke at mestre eller at gøre det så godt som forventet, men man lever for det meste med konsekvenserne ved ikke at kunne leve op til forventningerne, som ofte er små.

Fritiden, både den afslappende og den alvorlige, giver muligheder for at oparbejde en masse gode minder og erfaringer, man kan trække på i livet, minder, der er lettere at skabe i fritiden end på arbejde og i skolen.

Fritid er også betinget af socioøkonomiske forhold, men mulighederne for at overskride disse begrænsninger er langt større end i arbejde og i skolen. Forpligtelsen og institutionaliseringen er mere begrænset i fritiden end i skole og arbejde, hvilket gør det nemmere at bidrage og deltage på forskellige måder i fritiden end i arbejde og skole.

Den pædagogiske opgave i den frie tid bliver efter min vurdering, og med afsæt i positioneringen af fritiden som to gensidige og relationelt forbundne rum, nemlig den afslappende og den alvorlige fritid, at sikre den rette balance mellem det afslappende og det alvorlige, uden at det dermed bliver til pligt – selvom det gerne må være forpligtende. Pædagogisk handler det om at udvikle livsmod igennem det at kunne overskride sig selv og sit eget mod med støtte fra andre, hvor ”de andre” både kan være pædagoger og andre børn og unge. Herunder udtrykt af en pædagog fra en fritids- og ungdomsklub:

”Vi ser nogle børn – de tør overhovedet ikke køre den første runde (på mountainbike), og lige pludselig kommer de bare flyvende og spørger: ’Må jeg tage en tur mere?’, og de har hænderne oppe hele vejen hjem i bussen, fordi de har haft det sådan: ’Det er bare så fed en følelse at have gjort noget, som jeg måske ikke troede, at jeg turde’. At turde gøre noget giver jo erfaring, det er jo det, der gør, at vi til sidst bliver mere og mere komplette mennesker, der kan fungere socialt på en arbejdsplads, fungere i et parforhold, fungere i et fedt fritidsliv – fordi vi tør lære af at fejle (eksperimentere). Det vil jeg gerne give med” (Larsen, 2021).

Den alvorlige fritid kan også være det rum, hvor der arbejdes med at gøre sig fri af den evige sammenlignings- og konkurrencekultur med misspejling til følge, der kan følge med et liv på de (a)sociale medier. Der er tale om en misspejling, fordi den digitale verden ikke er den virkelige verden, men et fordrejet billede af verden med bagvedliggende magtfulde interesser. Dette fritids- og ungdomspædagogiske arbejde kan omhandle flere ting: 1. digital dannelse som sammen med børn og unge skaber en bevidsthed om, hvilke magtfulde strukturer og interesser, der står bag og vil styre børn og unges liv, 2. opmærksomhed på, hvordan vi er ordentligt til stede med hinanden på og i den digitale verden, og 3. alternativer til det digitale spejlkabinetts misspejling ved at lukke ned, slukke for skærme og åbne for nærvær og tilgængelighed af både pædagoger og legemedier i den analoge verden (Larsen, 2021).

Sjov som forudsætning for fritids- og ungdomspædagogiske rum

På klubområdet er og har det altid været hårdt arbejde at "sælge" og vedligeholde børn og unges deltagelse i fritids- og ungdomsklubberne. Klub- og ungeområdet er kendetegnet ved et frit og ikkekontrolleret fremmøde. Børn og unge kommer, hvis der er noget at komme efter, og er der ikke det set ud fra et børn og ungeperspektiv, bliver de væk fra deltagelsen i klub- og ungeområdet (Larsen, 2015). I den nyere pædagogiske litteratur om klubområdet beskrives et narrativ om fritids- og ungdomspædagogen i klubberne som "sælgere", da pædagogerne ofte anvender ord som "kunder i butikken", "business", "udsolgt", "køb" og "salg" (Ringskou, Vengsgaard, & Bach, 2020, s. 73). Denne vedvarende genopfindelse og ditto "salg" af klub- og ungeområdet forstærkes med Corona-pandemien, men samtidig ser det ud til, at denne opgave breder sig ned mod SFO-området.

I marts 2020 lukkede Danmark ned som følge af Corona-pandemien. I maj 2020 meldte pædagogerne, at andelen af børn, der forlader SFO-området, stiger støt (Hagemann, 2020). Dette er bekymrende, for hvor går børnene hen? Og hvad med de børn, som befinder sig i udsatte positioner? Vænet mod den faldende opbakning til SFO'erne synes at være, at SFO-lederne skal formidle og sælge fritidspædagogikken på ny, og at den ikke kan tage sig selv for givet (BUPL Midt-Vestjylland, 2021).

Når deltagelsen i SFO daler (Hageman, 2020; KL, 2020), og klub- og ungeområdet i tiltagende grad finder nødvendigt at skulle genopfinde og "sælge" områdets pædagogik, bliver det afgørende vigtigt at have blik for, hvad både børn, unge og forældre lægger vægt på i valget af fritidsaktivitet.

Undersøgelser om, hvad børn, unge og deres forældre finder vigtigt i valget af fritidsaktiviteter, peger på, at en afgørende parameter er graden af sjov (Haugegård & Østergaard, 2020; Mandag Morgen & Lego Foundation, 2021). De pædagogiske fritidsinstitutioner kunne derfor have brug for at vide mere om, hvad sjov er for noget, og om sjov kan fungere sammen med fritids- og ungdomspædagogik.

Slår man sjov op i ordbogen, kan man læse, at det kommer fra det hollandske *sjouw*, som betyder tilfældigt arbejde, en videreudvikling af *sjouwen*, der betyder at arbejde hårdt som løsarbejder, specielt forbundet til havnearbejde (ordnet.dk). Vi bruger betegnelsen "at være ude på sjov" om at opnå morskab, og som vi kan huske tilbage på og tænke: "Det var sjovt".

Her anes igen et problem i forholdet til pædagogikken – forholdet imellem fritidspædagogik og ungdomspædagogik og sjov. Fritids- og ungdomspædagogik er jo ikke tilfældigt, men bør være nøje overvejelser om pædagogiske mål og midler med en praksis, der tager afsæt i den konkrete gruppe børn og/eller unge, som pædagogerne står over for i dagligdagen, koblet til de samfundsmæssige idealer.

Sjov har været anset som frivolt eller ligefrem pjat (Fincham, 2016; March, 2008), og hvis sjov er noget letbenet pjat, skal og kan det så på nogen måde have en plads i pædagogiske fritidsinstitutioner og i fritids- og ungdomspædagogik?

I forlængelse heraf bliver det relevant at spørge, om sjov kan være vigtigt, når det nu ifølge ordbogen er pjat og opstår tilfældigt. Svaret kommer næsten af sig selv, hvis man også spørger: "Hvordan ville et liv se ud, hvis ikke det var fyldt med sjov?". For kan man overhovedet forestille sig en tilværelse eller en pædagogisk praksis, som er helt og aldeles blottet for sjov? Det vil formentlig være umuligt. Derfor bliver det vigtigt at søge at svare på, hvordan sjov opstår (Larsen, in press).

Sjov i fritids- og ungdomspædagogisk praksis opstår mellem pædagoger, fritids- og ungdomspædagogik, børn og unge, leg, aktiviteter og legemedier. Især når legen handler om at eksperimentere med verden, finde på nye ting og funktioner til fx en handicapscooter, der omdannes til elmotorcykel til at køre race på, cykelslanger, der bliver til adventskranse, eller juletræer, der hænger i loftet i stedet for at stå på jorden osv. Desuden må det godt være lidt risikofyldt eller ansvarligt uansvarligt, og det er yderst vigtigt for børnene, at de voksne gider at lege med og ikke bare står og ser på (Larsen, in press).

Men sjov opstår også, når pædagoger samt børn og unge leger med verdens umiddelbare fremtoning. Hvor der gribes ind i verden på en legende måde, hvor normer omdefinieres, ting får nye funktioner end den oprindeligt tiltænkte, og ansvar løsnes fra individet og fordeles på fællesskabelsen (Larsen, in press).

I det afslappende og alvorligt sjove præstationsrum har børn og unge plads til at slappe af med sig selv, men der er samtidig klare forventninger til dem om at bidrage både så dagligdagen i klubben/SFO'en/ungehuset kan fungere, men også i deltagelse i aktiviteter, ture osv. Netop deltagelse, aktivering af modet til at turde deltage og det at turde løbe risikoen sker i de sjove fællesskabende processer.

Sjov er ikke tilfældigt og ikke kun for sjov. Det er forudsætningen for overhovedet at have fritids- og ungdomspædagogiske rum – rum, som er afslappende og alvorligt sjove præstationsrum og slet ikke præstationsfri. Samtidig kan tilpas sjov være elementet, der kan forbinde fritid med skolens formelle uddannelse (Holm, 2018).

Strategisk pædagogisk ledelse som oversættelsesprocesser

Strategisk pædagogisk ledelse handler blandt andet om at kunne placere en særlig forståelse af fritids- og ungdomspædagogik i det pædagogiske landskab på en sådan måde, at fritids- og ungdomspædagogikken kan blive løsningen på aktuelle og foranderlige børne- og ungdomsproblemer (Larsen, 2015; Larsen, 2018). Et pædagogisk landskab består af heterogene aktører med både

mennesker og materialitet – fx politikere, chefer, politiske dokumenter, forældre og børn og unge. Hvordan skal det afslappende og alvorligt sjove uddannelsesrum finde vej ind i dette landskabs politiske dokumenter?

En vej at gå kunne måske være at ”hacke” mistrivsel som mangel på sjov, da det sjove liv er fremmede og forsikrende for trivsel. Eller det kunne måske omhandle det at eksperimentere og lege med verden som kreativitet og det fællesskabende læringsmiljø, hvor det at forstå er vigtigere end at bestå, hvor man både lærer at række hånden op og bruge sin stemme ved at stemme, men samtidig rækker hånden ud og bruger sin stemme som en stemme, hvorigennem man kan forbinde sig til den anden i et demokratisk dannende læringsmiljø.

Børne- og ungdomsproblemer er ikke i verden, de bliver til og konstrueres blandt mange aktører forbundet i arbejdende netværk, der løbende oversætter (skaber translation til) børne- og ungdomsproblemet. Samtidig er problemer og deres løsning også forbundet til hinanden (Larsen, 2015). Hvis det dominerende børne- og ungdomsproblem handler om bedre læring i matematik, bliver det svært for fritids- og uddannelsesrummet at blive en del af løsningen, men hvis børne- og ungdomsproblemet handler om bedre/sjovere leg, trivsel, forebyggelse eller demokratisk dannelse, vil det derimod være nemt for fritids- og uddannelsesrummet at blive en del af løsningen.

Når børne- og ungdomsproblemer ikke er naturligheder i verden, men konstruktioner blandt mange aktører, bliver det en strategisk pædagogisk opgave at medvirke til at skabe oversættelse i mange sammenhænge af børne- og ungdomsproblemet. Det handler om at kunne tale sin sag og overtale, skabe balancerede kompromiser blandt andet gennem dokumenter og det på en måde, hvor det samfundsmæssige børne- og ungdomsproblems konstruktion åbner for fritids- og uddannelsesrummet som en del af løsningen forbundet til de dominerende børne- og ungdomsproblemer.

To udfordringer til den strategiske pædagogiske ledelse

Hvad der kan lade sig gøre i pædagogisk arbejde med børn og unge, er ikke, som påpeget i ovenstående, et entydigt foretagende. Det er et vedvarende processuelt og relationelt arbejde. At placere det afslappende og alvorligt sjove uddannelsesrum med afsæt i fritid og som en del af løsningen på et dominerende børne- og ungdomsproblem som fx trivsel, kommer blandt andet til at handle om en strategisk pædagogisk ledelse, der målrettet arbejder på at stabilisere, autorisere og legitimere dette blandt mange interessenter, hvilket kan iagttages som ledelse opad, der samtidig kan etablere et fagligt attraktivt rum i ledelsen nedad (Majgaard, 2021).

Lykkes det at placere det afslappende og alvorligt sjove uddannelsesrum, kommer ledelse til at omhandle etableringen af et fagligt attraktivt rum, hvor der insisteres på tilslutning til en pædagogik, der fokuserer og arbejder på at udvikle liv med masser sjov.

De to udfordringer bliver her:

1. At placere afslappende og alvorligt sjov fritid, hvor både sjov og fritid kan være svære størrelser i en verden, der er præget af målrationalitet, i et samlet pædagogisk område.

Dette arbejde handler for det første om at påvirke og det igennem overtalelse og konstruktion af børne- og ungdomsproblemet på en sådan måde, at fritids- og uddannelsesrummet kan anerkendes som løsning. Helt konkret kan det fx være gennem en samlet tilslutning i en personalegruppe til et fælles pædagogisk grundlag. For det andet handler det om at kaste sig ind i kampen om børne- og ungdomsproblemerne igennem analyser og påvirkning af pædagogiske grundlag, strategier og politikker i skolebestyrelser, forvaltninger og igennem politiske interesseorganisationer.

Dette kræver en stærk og afklaret, faglig koordineret stemme, der fx er i stand til at beskrive det fritids- og uddannelsesrummet som et afslappende sjovt præstationsrum, som forudsætning for dannelse og det alvorligt sjove præstationsrum, som et bidrag til praksisfællesskabende læreprocesser, der kan løse op i selvsvaret, medvirke til bedre trivsel, og som noget sjovt, muntert og virksomt, der også kan koble sig på skolens formelle og primært individuelle læringsfokus.

2. At skabe et attraktivt eksperimenterende samt reflekterende og gerne grænsekrydsende fritids- og uddannelsesrum.

Dette arbejde kræver først og fremmest mod og risikovillighed til at stille spørgsmål til egen og andres praksis og at kunne koble et eksperimenterende og systematisk fagligt rum, hvor spørgsmålene undersøges gennem nye praksiseksperimenter, med et tilhørende reflekterende fagligt rum, hvor teoretiske greb hjælper refleksion og ny praksis frem. For det andet kræver det inddragelse og deltagelse af børn, unge og forældre, hvor deres direkte deltagelse i udviklingen af praksis sættes i centrum blandt andet som medforskende i praksisudviklingen gennem interview, digte, rim og fotos.

At etablere det fritids- og uddannelsesrummet som en afslappende og alvorligt sjov livsdannelse er hårdt, vedvarende oversættelses- og stabiliseringsarbejde, og for børn og unge er dette ikke et præstationsfrit rum – men det kan kun blive sjovt for alle parter, hvis og når det lykkes. Det vil nemlig skabe langt større tilslutning til blandt andet ungdomsklubberne, og de er hårdt efterspurgt i ungdomslivet som afslappende og alvorligt sjove præstationsrum.

Litteratur

BUPL Midt-Vestjylland (2021). SFO-tilbuddet: Skal sælges på lige vis med andre fritidsaktiviteter. *Lokalposten*, 28(3), 18-19. Lokaliseret den 16. september 2021 på: 112348-lokalposten-3-2021 (epaper.dk)

Dewey, J. (1916/2005). *Demokrati og uddannelse*. Aarhus: Klim.

Fincham, B. (2016). *The sociology of fun*. London: Palgrave MacMillan.

Gustavsson, B. (2003). *Dannelse i vor tid*. Aarhus: Klim.

Hagemann, S. (2020). SFO'erne mister børn: Coronakrisen giver flere udmeldelser. *Bupl.dk*. Lokaliseret den 16. september 2021 på: SFO'erne mister børn: Coronakrisen giver flere udmeldelser - BUPL

- Haugegaard, S., & Østergaard, S. (2020). *Jagten på frirum: Perspektiver på unge, hverdagsliv og fællesskaber*. Frederiksberg: Ungdomsanalyse.nu.
- Holm, C. (2018). Det kan kun blive sjovt! I: Larsen, J. (Red.), *Er du på tværs?: Om at krydse grænser i nye pædagogiske landskaber* (s. 188-198). Odense: Ungdomsringsen.
- KL (2020). Børn og unge i fritids- og klubtilbud: Analyse af kommunernes fritids- og klubtilbud. København: KL. Lokaliseret den 20. september 2021 på: <https://www.kl.dk/media/22805/klis-kortlaegning-af-sfo-fritids-og-klubomraadet-2020.pdf>
- Larsen, J. (in press). Klub og ungeområdet: Det alvorligt sjove præstationsområde. *Tidsskrift for Socialpædagogik*.
- Larsen, J. (2015). *Fritid: Den nye elev i klassen. Strategisk Pædagogisk Ledelse*. Odense: Ungdomsringsen.
- Larsen, J. (2018). *Er du på tværs: Om at krydse grænser i nye pædagogiske landskaber*. Odense: Ungdomsringsen.
- Larsen, J. (2019). Moderne ungdom. I: Ankerstjerne, T. (Red.), *Pædagogik mellem skole og fritid: Grundbog til pædagoguddannelsen* (s. 29-45). Frederikshavn: Dafolo.
- Larsen, J. (2021). *Klub Valhalla som Livslegeplads med afslappende og alvorlig sjov fritid*. Bupl, upol.dk, Viborg Kommune.
- Larsen, J., & Larsen, B. (2021). Arven fra Hal Koch. *Upol.dk*. Lokaliseret den 20. september 2021 på: <https://static1.squarespace.com/static/5fa1225fa42465709453990b/t/60193929fc4e21636aa26233/1612265770268/Arven-fra-Hal-Koch-Jesper-Larsen-0-Brian-Larsen.pdf>
- Majgaard, K. (2021). *Strategisk pædagogisk ledelse: Spændingsfelter, greb og hverdagsøvelser*. Frederikshavn: Dafolo.
- Mandag Morgen & Lego Foundation (2021). Det gode børneliv: Ifølge børnene. København og Billund: Mandag Morgen & Lego Foundation. Lokaliseret den 20. september 2021 på: <https://taenketanken.mm.dk/wp-content/uploads/2021/09/Det-gode-boerneliv-ifoelge-boernene.pdf?fbclid=IwAR001m0EBz4aoyN8nSkL4G415ThsVuHPpo-ctK50nlMrXLUP93osIJ8oRyA>
- March, J. G. (2008). *Fornuft og forandring: Ledelse i en verden beriget med uklarhed* (2. udg.). Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rimpler, E. (2021). Lad os genetablere præstationsfrie rum for børnene. *Bupl.dk*. Lokaliseret den 20. september 2021 på: <https://bupl.dk/nyhed/lad-os-genetablere-praestationsfrie-rum-for-boernene/?fbclid=IwAR0zoueqI1E6xbRb90hOlyk89qy8REAYV8TEuuxCWAE6RQZa20ZnZ1hrNM4>
- Ringskou, L., Vengsgaard, C., & Bach, C. (2020). Klubpædagogen mellem demokrati, frihed og markedsgørelse? *FPPU*, 4(2), 65-79.
- Stebbins, R. A. (2001). *Serious leisure: A perspective for our time*. New York City, NY: Routledge.

